

Umedova Ma’rifat Madiyarovna

Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi

Buxoro viloyati hududiy filiali bosh mutaxassisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada sun’iy intellekt texnologiyalarining biznes va tadbirkorlik faoliyatiga ta’siri, ularning iqtisodiy samaradorlikni oshirishdagi o’rni hamda yangi biznes imkoniyatlarini yaratishdagi ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, O‘zbekistonda sun’iy intellektni rivojlantirish bo’yicha amalga oshirilayotgan davlat siyosati, normativ-huquqiy hujjatlar va raqamli transformatsiya jarayonlari ko’rib chiqilgan. Tadqiqot davomida sun’iy intellektning turli biznes yo’nalishlarida qo’llanilishi, uning afzalliklari va kamchiliklari yoritilib, kelajakdagi rivojlanish istiqbollari yuzasidan xulosalar berilgan.

Kalit so’zlar

sun’iy intellekt, biznes, tadbirkorlik, raqamli iqtisodiyot, innovatsiya, avtomatlashtirish, generativ sun’iy intellekt, raqamli transformatsiya, iqtisodiy samaradorlik.

XXI asrda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi natijasida sun’iy intellekt (SI) iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismiga aylanib bormoqda. Sun’iy intellekt deganda kompyuter tizimlarining inson aqliy faoliyatiga xos bo’lgan o’rganish, tahlil qilish, mantiqiy xulosa chiqarish, muammolarni hal etish va qaror qabul qilish kabi vazifalarni bajarish qobiliyati tushuniladi. Mashinaviy o’qitish (Machine Learning), chuqur o’rganish (Deep Learning), tabiiy tilni qayta ishlash (Natural Language Processing) va generativ sun’iy intellekt kabi texnologiyalar ushbu sohaning asosini tashkil etadi.

Bugungi kunda sun’iy intellekt nafaqat texnologik kompaniyalar, balki sanoat, savdo, moliya, transport, qishloq xo’jaligi va xizmat ko’rsatish sohalarida ham keng qo’llanilmoqda. Jahon iqtisodiyotida raqamli texnologiyalarning ulushi ortib borayotgani biznes subyektlarini yangi texnologik yechimlarni joriy etishga undamoqda. Natijada korxonalar ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, xarajatlarni kamaytirish va mijozlarga xizmat ko’rsatish sifatini yaxshilash imkoniyatiga ega bo’lmoqda.

O‘zbekistonda ham sun’iy intellekt texnologiyalarini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo’nalishlaridan biri hisoblanadi. Mamlakatda raqamli iqtisodiyotni shakllantirish va innovatsion rivojlanishni jadallashtirish maqsadida

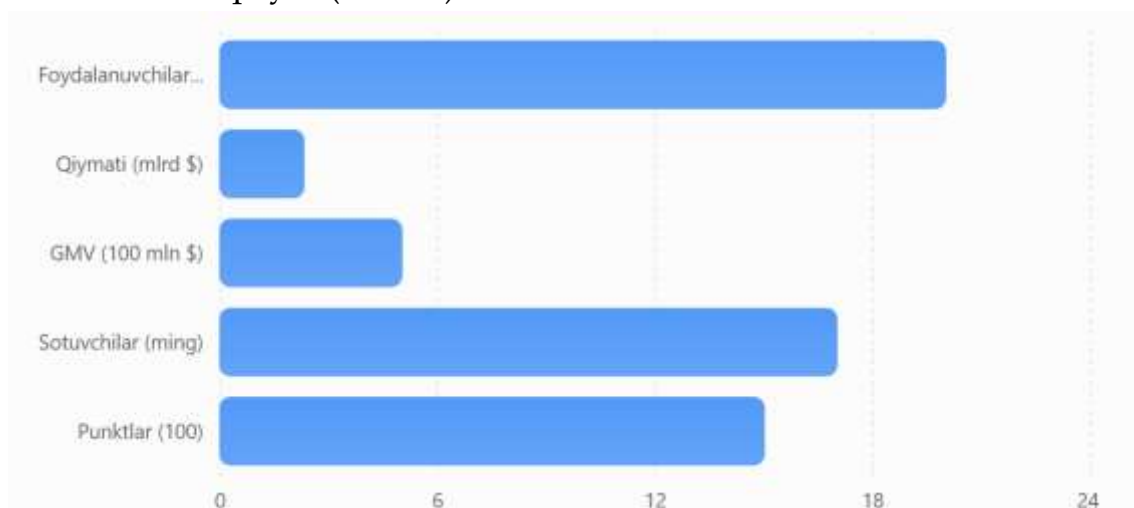
qator normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilingan. Jumladan, Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev tomonidan raqamli transformatsiyani jadallashtirish, axborot texnologiyalarini rivojlantirish va sun'iy intellekt texnologiyalarini iqtisodiyot tarmoqlariga joriy etishga qaratilgan farmon va qarorlar qabul qilindi. Xususan, “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi hamda sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish bo'yicha qabul qilingan qarorlar mamlakatda zamonaviy texnologiyalarni keng qo'llash uchun huquqiy va institutsional asos yaratdi. Mazkur hujjatlar davlat boshqaruvi, sog'liqni saqlash, qishloq xo'jaligi, moliya va tadbirkorlik sohalarida sun'iy intellektdan foydalanishni rag'batlantirmoqda.

Sun'iy intellekt biznesning deyarli barcha yo'nalishlariga ta'sir ko'rsatmoqda. Avvalo, u korxonalarda takrorlanuvchi va ko'p vaqt talab qiladigan jarayonlarni avtomatlashtirish imkonini beradi. Natijada inson omili bilan bog'liq xatolar kamayadi va mehnat unumdorligi ortadi. Shu bilan birga, sun'iy intellekt nafaqat ichki jarayonlarni optimallashtiradi, balki mijozlar bilan ishlash, ma'lumotlarni tahlil qilish va strategik qarorlar qabul qilishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, savdo va elektron tijorat, marketing, moliya, bank sektorlari, ishlab chiqarish, logistika hamda qishloq xo'jaligida uning qo'llanilishi biznes samaradorligini sezilarli darajada oshirmoqda. Quyida ushbu sohalarda sun'iy intellektning asosiy afzalliklari ko'rib chiqiladi. (1-rasm)

1-rasm. Sun'iy intellektning turli sohalardagi afzalliklari

O‘zbekistonda sun‘iy intellekt texnologiyalaridan foydalanayotgan bizneslar asosan elektron tijorat, fintech, marketing va IT xizmatlari sohalarida faol rivojlanmoqda. Uzum, Nexus AI kabi kompaniyalar hamda IT Park rezidentlari sun‘iy intellektni amaliyotga joriy etish orqali biznes samaradorligini oshirish, xarajatlarni kamaytirish va yangi bozor imkoniyatlarini yaratishga erishmoqda. O‘zbekistonda sun‘iy intellektdan samarali foydalanayotgan kompaniyalar faoliyatini tahlil qilish ularning iqtisodiy o‘lishiga AI texnologiyalarining sezilarli ta’sir ko‘rsatganini namoyon etadi. Xususan, Uzum ekotizimida sun‘iy intellekt asosida kredit skoringi, risklarni boshqarish, mahsulotlarni tavsiya etish va mijozlar xatti-harakatlarini tahlil qilish tizimlari joriy etilgan. Natijada kompaniya foydalanuvchilari soni 20 milliondan oshib, elektron tijorat aylanmasi 500 million dollardan yuqori natijaga erishgan. Shuningdek, kompaniya qiymati 2,3 milliard dollarga yetgan. Ushbu ko‘rsatkichlar sun‘iy intellektning biznes samaradorligini oshirish, mijozlar bazasini kengaytirish va raqobatbardoshlikni kuchaytirishdagi muhim rolini tasdiqlaydi (2-rasm).

2-rasm. Uzum ekotizimining asosiy rivojlanish ko‘rsatkichlari

Diagrammada Uzum ekotizimining 2025-yil yakunlari bo‘yicha asosiy faoliyat ko‘rsatkichlari aks ettirilgan. Ma’lumotlar kompaniyaning 2025-yil uchun e’lon qilingan moliyaviy va operatsion hisobotlari asosida tuzilgan bo‘lib, unda Uzum ekotizimi sun‘iy intellekt texnologiyalarini joriy etish orqali qisqa muddatda sezilarli o‘lishga erishganligini ko‘rishimiz mumkin. Eng yuqori ko‘rsatkich foydalanuvchilar soniga to‘g‘ri kelib, u 20 milliondan oshgan. Shuningdek, platformada 17 mingdan ortiq sotuvchi faoliyat yuritmoqda. Kompaniyaning 2,3 milliard AQSH dollariga baholanishi va elektron tijorat aylanmasining yuqori sur’atlarda o‘lishi sun‘iy intellekt asosidagi tavsiya tizimlari, risklarni boshqarish va ma’lumotlar tahlilining biznes samaradorligiga ijobiy ta’sir ko‘rsatganini tasdiqlaydi. Mazkur natijalar sun‘iy intellektning biznes rivojlanishi va raqobatbardoshlikni oshirishdagi muhim omil ekanligini ko‘rsatadi.

Sun’iy intellekt texnologiyalari zamonaviy iqtisodiyotda biznes jarayonlarini transformatsiya qilishning muhim omillaridan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda. Xususan, mamlakatimizda faoliyat yuritayotgan Uzum kabi innovatsion kompaniyalar misolida sun’iy intellektning operatsion samaradorlikni oshirish, biznes jarayonlarini optimallashtirish hamda mijozlarga yo‘naltirilgan xizmatlar sifatini yaxshilashdagi amaliy natijalari kuzatilmoqda. Kelgusida sun’iy intellekt texnologiyalarini iqtisodiyotning turli tarmoqlariga keng joriy etish, ushbu soha uchun yuqori malakali kadrlar tayyorlash va raqamli infratuzilmani takomillashtirish mamlakatning xalqaro raqobatbardoshligini yanada mustahkamlashga xizmat qiladi. Shunday ekan, sun’iy intellektni biznes faoliyatiga integratsiya qilish O‘zbekiston iqtisodiyotining barqaror, innovatsion va texnologik rivojlanishini ta’minlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Mirziyoyev Sh.M. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son Farmoni “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida. – Toshkent, 2020.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 17-fevraldagi PQ-4996-son Qarori “Sun’iy intellekt texnologiyalarini jadal joriy etish uchun shart-sharoitlar yaratish chora-tadbirlari to‘g‘risida”. – Toshkent, 2021.
3. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021. – 464 b.
4. Abdurahmonov Q.X. Raqamli iqtisodiyot va innovatsion rivojlanish. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2022. – 312 b.
5. Vahobov A.V., Xajibakiev Sh.X., Muminov N.G. Raqamli iqtisodiyot asoslari. – Toshkent: Universitet, 2021. – 280 b.
6. Muminov N.G. Iqtisodiyotni raqamlashtirish va biznes transformatsiyasi. – Toshkent: Innovatsion rivojlanish nashriyoti, 2023. – 256 b.
7. Uzum Holding. Annual Report 2025: Financial and Operational Results. – Tashkent, 2026. – URL: <https://uzum.com/en/press-center/news-and-press-releases/uzum-reports-strong-2025-results-as-investments-fuel-sustained-growth-across-fintech-and-e-commerce>
8. IT Park Uzbekistan. Artificial Intelligence and Digital Transformation in Uzbekistan. – Tashkent, 2025. – URL: <https://it-park.uz>